

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

**PÄIHDEKYSELY
LASTENSUOJELULAITOKSESSA
ASUVILLE NUORILLE**

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveystieteiden
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja amk
Opinnäytetyö
1/2013
Sarah Rajamäki
Saara Parrila

Lahden ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma

RAJAMÄKI,SARAH JA PARRILA, SAARA:
Päihdekysely lastensuojelulaitoksessa asuville nuorille

Sairaanhoitaja amk opinnäytetyö, 33 sivua, 7 liitesivua

Talvi 2013

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa lastensuojelulaitoksen työntekijöille nuorten päihteiden käytöstä. Opinnäytetyö toteutettiin kyselylomaketta käyttäen, joka sisälsi suljettuja ja avoimia kysymyksiä. Haastatteluun osallistui kahdeksan nuorta, jotka olivat iältään 13–17-vuotiaita. Tutkimuksen tarkoitus oli saada vastauksia nuorilta heidän omasta päihteiden käytöstään. Aineisto koostui kahdeksasta vastauksesta ja tulokset analysoitiin aineistolähtöisesti. Kysely toteutettiin kesällä 2012.

Nuorten päihteiden käytön kokeilut alkavat yhä varhaisemmassa iässä. Nuorilla päihteiden käyttö kuuluu osaksi sosiaalista elämää ja nuoret eivät usein tiedosta päihteiden käytön haittoja ja niistä koituvia ongelmia. Nuorten päihteiden käytöstä muodostuvat ongelmat vaativatkin moniammatillista työotetta, koska lastensuojelulaitoksessa on suurimmaksi osaksi päihde- ja mielenterveysongelmaisia nuoria.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että nuorten päihteiden käyttö tarvitsee ennaltaehkäisevää työtä. Haastatteluun osallistuneet nuoret käyttivät ennen lastensuojelulaitokseen päätymistä päihteistä eniten tupakkaa, alkoholia, lääkkeitä ja kannabista. Nuoret saavat tietoa päihteistä ensisijaisesti ystäviltään ja internetistä. Alkoholia kokeilevilla nuorilla löytyy useampi päihdekäyttäjä ystäväpiiristään. Tutkimusten tulosten mukaan voidaan päätellä, että nuorten päihteiden käyttö on vähentynyt sinä aikana kun he ovat olleet laitoksessa.

Asiasanat: päihteet, lastensuojelulaitos, nuoret

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in nursing

RAJAMÄKI, SARAH JA PARRILA, SAARA: Druginvestigation to adolescents
who lives in the child welfare institution

Bachelor's Thesis in nursing, 33 pages, 7 appendices

Winter 2013

ABSTRACT

Aim of this study was to provide information about the child welfare institution employees adolescent substance use. The thesis was carried out using a questionnaire, which included closed and open-ended questions. Eight adolescents participated in our interview and they were from 13 to 17 years of age. The objective was to get answers from them of their own substance abuse behavior. The material consisted of eight responses and the results were analyzed. The questionnaire was carried out in summer of 2012.

Adolescent substance abuse will begin more and more earlier. Adolescent drug use belongs into their social life and they are not aware of substance abuse problems and consequences. Adolescent substance abuse needs demanding multi-professional work, because in the child welfare institution most residents have drug and mental problems.

Results suggest that adolescent substance needs prevention work. Adolescents who participated in our interview used mostly tobacco, alcohol, drugs and cannabis before ending up in child welfare institution. Young people get their information about alcohol, drugs primarily from friends and the Internet. Adolescents who try alcohol have several drug-abusive friends. Our study results show that substance use has decreased while in the establishment.

Key words: drugs, child welfare institution, adolescent

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LASTENSUOJELU LAPSEN ARJESSA	2
2.1	Lastensuojelun ehkäisevä työ	3
2.2	Lait määräävät lastensuojelua	4
3	LASTENSUOJELUN PALVELUT	5
4	NUORI PÄIHTEIDEN KÄYTTÄJÄNÄ	7
4.1	Päihteiden jaottelu	8
4.2	Nuorten käyttämät päihdyttävät aineet	9
5	TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	13
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
6.1	Tutkimusmenetelmä	14
6.2	Aineiston analyysi	15
6.3	Aineiston keruu	15
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	17
7.1	Nuorten tapa kuvata itseään adjektiivein	17
7.2	Nuorten päihteiden käyttö	18
7.3	Nuorten käyttäytyminen päihtyneenä	20
7.4	Nuorten ensisijainen päihteiden saanti	22
7.5	Nuorten mielipiteet laitoksen rangaistuskäytännöistä	22
7.6	Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat	23
8	POHDINTA	24
8.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
8.2	Jatkokehitysideat	26
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	34

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee lastensuojelulaitoksessa asuvien nuorten päihteiden käyttöä. Aihe on ajankohtainen, koska nuoria sijoitetaan yhä enemmän lastensuojelulaitoksiin ja näillä nuorilla on usein päihde- ja mielenterveysongelmia. Suomessa on tehty vähän päihdeongelmien hoitoon liittyviä tutkimuksia, kun taas muualla maailmassa asiaa tutkitaan runsaasti (Tammi, Aalto & Koski-Jännes 2009, 25).

Lastensuojelulaissa määritellään, että alle 18-vuotias on lapsi (Lastensuojelulaki 417/2007, 6 §). Lapsen huostaanoton jälkeen sosiaalihuollolla on oikeus päättää lapsen asioista muun muassa olinpaikasta, hoidon tarpeesta, kasvatuksesta sekä muusta huolenpidosta (Lastensuojelulaki 417/2007, 45§).

Päihteillä tarkoitetaan tupakkaa, alkoholia, huumausaineita ja teknisiä liuottimia (Kylmänen 2005, 25). Joka viides 13–15-vuotias suomalainen nuori on vahvassa humalatilassa kerran kuukaudessa. Päihteistä johtuvat ongelmat vaikuttavat nuorten sosiaalisiin verkostoihin ja koulunkäyntiin. Nuorten päihteiden käytön aloittamisikä on yleensä 10–16-vuotiaana. Ensimmäiset alkoholin ja tupakan kokeilut sijoittuvat 13–15 -vuoden ikään. (Tammi ym. 2009, 49.)

Nuoria haastateltiin kyselylomakkeen avulla, jossa kysyttiin heidän päihteiden käytöstään. Lastensuojelulaitoksessa on sijoitettuja tai huostaan otettuja 7–17-vuotiaita päihde- ja/tai mielenterveysongelmista kärsiviä nuoria.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on saada vastauksia nuorilta heidän omasta päihteiden käytöstään. Tarkoituksena on, että lastensuojelulaitos saa tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja työntekijät voivat hyödyntää saatua tietoa työssään. Kyselylomake käsitellään siten, että nuorten vastaukset eivät ole tunnistettavissa.

2 LASTENSUOJELU LAPSEN ARJESSA

Laitoshuolto voi olla lapselle paras vaihtoehto väliaikaiseen sijoitukseen silloin kun kyseessä on tiivis yhteistyö lapsen vanhempien kanssa. Sijaishuoltoa ja laitoshuoltoa voidaan järjestää lastenkodeissa, nuorisokodeissa, koulukodeissa sekä vastaanottokodeissa. Valtio, kunnat tai yksityiset yhteisöt ylläpitävät lastensuojelulaitoksia. Aluehallintovirasto antaa luvan yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen, laajentamiseen ja toiminnan muuttamiseen. Lastensuojelulaissa säädetään lastensuojelulaitoksen toiminnasta. Lastensuojelulaitoksessa tulee olla moniammatillista henkilökuntaa, jotta haastavia lasten ongelmia voidaan hoitaa ammattitaitoisesti. (Lastensuojelulaitokset 2012.)

Vuonna 2010 lastensuojeluilmoituksia tehtiin yhteensä 88 347. Niiden määrä oli lisääntynyt edellisvuoteen nähden 11 %:lla eli 8 736 tapauksella. Ne koskivat kaikkiaan 57 766 lasta, määrä kasvoi 8,4 %:lla eli 4 480:lla. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin keskimäärin 1,5 lasta kohden. Suomessa vuonna 2010 lastensuojeluilmoitusten määrä prosentteina ikäryhmittäin oli seuraava: 7–12-vuotiaista tehtiin ilmoituksia 4,7 %, 13–15-vuotiaista 7,8 % ja eniten 16–17-vuotiaista 9,6 %. (Kuoppala & Säkkinen 2011, 11.)

Lastensuojelussa eettinen ajattelu on keskeinen tehtävä, koska työn tehtävänä on olla lapsen puolella ja lasta varten. Lapsillakin on omat oikeudet, joiden myötä pyritään ratkaisemaan tilanteet siten, että ratkaisut tukevat lapsen yksilöllistä hoitoa sekä kasvua. (Lastensuojelun arvot ja periaatteet 2012.) Lastensuojelussa on huomioitava, että kuunnellaan lapsen mielipiteitä ja toivomuksia häneen kohdistuvassa hoidossa. Lapsen kanssa työskentely edellyttää vahvaa vuorovaikutuksellista kommunikointia, jotta lapsi ajan myötä pystyy luottamaan ihmisiin. Alaikäisellä on vaikutusvaltaa häntä koskevassa päätöksenteossa. Virallisesti kaikissa lastensuojeluasioissa täytyy kuunnella 12 vuotta täyttäneitä lasta ja myös tätä nuoremman lapsen mielipide tulee huomioida. Lastensuojelutyössä tulee pyrkiä siihen, että lapsi saa riittävästi tietoa oman tilanteensa ymmärtämiseen. Työntekijän täytyykin kehittää erilaisia toimintatapoja lapsen mielipiteen huomioimisen turvaamiseksi. (Taskinen 2008, 15–16.)

Perheen tarkoituksena on elää arkea johon kuuluu vanhempien työelämä ja perheestä huolta pitäminen. Lapsiperheen arjen kehyksiin kuuluvatkin perheen toimeentulo ja järjestetty lastenhoito. Perheen arki on myös vuorovaikutteinen kokonaisuus ja tämän takia arjen tutkimus on haastavaa. Arkea on vaikea tutkia lähemmin, koska ei tiedetä mitä kaikkea perheiden arkeen sisältyy. (Repo 2009, 25, 28.)

Lastensuojelun keskusliiton toiminnanjohtaja Seppo Sauron mukaan lastensuojelu on ajankohtainen aihe ja hän oli huolestunut huostaan otettujen lasten määrästä. Keskusliiton työntekijöillä on ristiriitaisia ajatuksia kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista. Lastensuojelutyön resursseista 80 % menee korjaavaan työhön eikä olennaiseen eli ehkäisevään työhön. Keskusliiton työntekijöiden tavoite onkin viedä eteenpäin ehkäisevää työtä, jotta jokainen kansalainen voisi tehdä joka päivä lastensuojelua. (Sauro 2012.)

2.1 Lastensuojelun ehkäisevä työ

Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten hyvinvointiin esimerkiksi kehittämällä palveluita niin, että ne vastaavat lasten, nuorten ja lapsiperheiden tarpeita (Heino & Kangasniemi 2009). Ehkäisevällä työllä vähennetään lastensuojelun tarvetta ja tällä tavoin pyritään tarjoamaan jo peruspalvelujen piirissä oleville perheille tukea (Ehkäisevä lastensuojelu 2012). Kunnat ovat laatineet Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, jossa arvioidaan ja kuvataan ehkäisevän lastensuojelun kokonaisuutta ja peruspalvelujen resurssitarvetta (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma eli lastensuojelun suunnitelma 2012).

Lastensuojelutyössä on tärkeää huomioida myös ehkäisevä mielenterveystyö, joka on Kinnusen (2011) tutkimuksen mukaan hoitotyön ja hoitotieteen näkökulmasta keskeinen tutkimusaihe. Mielenterveyden edistäminen nähdään Maailman mielenterveysjärjestössä kahtena erillisenä alueena. Alueet on jaettu mielenterveyden edistämiseen sekä mielen- ja käyttäytymishäiriöiden ehkäisyyn. (Kinnunen 2011, 29–30.)

2.2 Lait määräävät lastensuojelua

Lapsen oikeuksista on säädetty erikseen Suomen perustuslaissa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (Mitä on lastensuojelu? 2012). Lain mukaan koulutettu ja käytäntöä ymmärtävä sosiaalityöntekijä selvittää lapsen tuen tarpeen ja kartoittaa parhaaksi katsomansa ratkaisun yhdessä asiakasperheen kanssa. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 78.)

Perustuslaissa on erikseen sanottu, että lapsia on yksilöinä kohdeltava tasa-arvoisesti. Lain tarkoituksena on ilmaista se, että lapsella on samat oikeudet kuin aikuisella, ellei lapsen oikeuksia ole rajoitettu jostain muusta syystä. (Lastensuojelun arvot ja periaatteet 2012.) Lapsi ja perhe on ohjattava tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelulaissa sanotaan, että lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on vastuu lapsen hyvinvoinnista. Viranomaisten on tuettava vanhempia heidän kasvatustehtävissään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua ja ohjausta riittävän varhain. Lastensuojelulaissa on säädetty, että lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle hoidon ja huollon järjestämiseksi, jos perheessä on ongelmia. Lastensuojelulaissa alle 18-vuotias määritellään lapseksi ja 18–20-vuotias nuoreksi. (Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelulain yksi tärkeä tavoite onkin varhainen puuttuminen perheen ongelmiin, jotka voivat johtua esimerkiksi päihde-, mielenterveys- tai taloudellisista ongelmista. Ehkäisevällä toiminnalla edistetään ja turvataan lasten kasvua ja tuetaan vanhemmuutta. (Räty 2007, 20–22.)

3 LASTENSUOJELUN PALVELUT

Lapsen kotikunta on järjestämisvastuussa lastensuojeluun liittyvissä palveluissa. Lastensuojelun tarpeessa olevalle lapselle ja hänen perheelleen on tarjottava heidän tarvitsemaansa apua ja tukea. Kuntakohtaisesti määräytyy se, kuinka paljon sosiaalipalveluja järjestetään ja myös se, kuinka paljon määrärahoja on tarkoitettu palveluihin ja tukitoimiin. Lastensuojelutoimenpiteiden vuoksi ei saa aiheuttaa välirikkoa lapsen ja hänen vanhempiansa välille. Tukitoimien ja muiden palveluiden ensisijaisessa järjestämisessä täytyy ajatella vanhempien ja lasten toivomuksia ja mielipiteitä, sillä lastensuojelu perustuu vapaaehtoisuuteen ja on viranomaisten yhteistyötä vanhempien ja lapsen kanssa. (Räty 2007, 21–22.)

Huostaanotto toteutetaan silloin, kun sijaishuolto on lapsen edun mukainen vaihtoehto. Kasvuolojen ollessa huonot, lapsen itse vaarantaessa vakavasti omaa terveyttään tai kehitystään tai avohuollon tukitoimien ollessa riittämättömät, on lapsi otettava huostaan. Sijaishuollon tarve arvioidaan lapsen edun mukaisesti. Ennen kodin ulkopuolelle sijoittamista laki velvoittaa selvittämään lapsen läheisten henkilöiden mahdollisuuden ottaa lapsi asumaan luokseen tai muuten osallistua lapsen tukemiseen. (Huostaanotto 2012.) Selvitys huostaanotosta voidaan jättää tekemättä, jos asia on kiireellinen tai siihen on muu perusteltu syy. Lapsen sijoituspaikka on ratkaistava lain mukaan aina lapsen edun mukaisesti. Huostaanottopäätös raukeaa silloin, kun ei ole ryhdytty kolmen kuukauden sisällä selvittämään huostaanottotapausta. Lapsen huostaanotto päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta, mutta tätä ennen kartoitetaan nuoren sen hetkinen elämäntilanne. (Hiitola & Heinonen 2009, 3–5.)

Sijaishuolto on lapselle kodin ulkopuolelle järjestetty asuinpaikka silloin, kun lapsi on huostaan otettu tai kiireellisesti sijoitettu. Lapselle pyritään järjestämään paras mahdollinen kasvua ja kehitystä turvaava asuinpaikka. Lapsen vaikeahoitoisuuden vuoksi laitospaikka voi olla kotia parempi vaihtoehto, koska valvonta on tehostettua. (Sijaishuolto 2012.) Sijaishuollon vaihtoehtoja ovat sukulaissijoitus, perhehoito, ammatilliset perhekodit, lastensuojelulaitokset ja koulukodit (Huostaanoton prosessi 2012). Mahdollisuuksien mukaan täytyy ottaa mukaan lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta (Lastensuojelulaki 417/2007, § 50).

Jälkihuollon tarkoituksena on tukea lasta sijaishuollon jälkeen hänen kasvussaan aikuisuuteen ja velvollisuuteen. Lapselle ja yli 18-vuotiaalle nuorelle on taattava riittävät valmiudet itsenäiseen elämään. Itsenäiseen elämään kuuluu asumisen järjestäminen sekä huolehtiminen koulutuksesta ja toimeentulosta. (Räty 2007, 391–392.) Jälkihuollossa tuetaan sijaishuollossa ollutta lasta sekä hänen vanhempiaan tai lasta hoitaneita henkilöitä. Sosiaalityöntekijä laatii nuoren asioista jälkihoitosuunnitelman. Lapselle on järjestettävä aina jälkihuolto yksilöllisen tarpeen mukaan. Nuoren täyttäessä 21 vuotta ei ole enää velvollisuutta järjestää jälkihuoltoa. (Jälkihuolto 2012.)

Avohuollon tarkoituksena on, että nuori ja perhe saavat apua tarvitsemiinsa asioihin lastensuojelun työntekijöiden avulla. Avohuollossa nuori voidaan myös sijoittaa kodin ulkopuolelle väliaikaisesti. (Mitä on avohuolto? 2012.) Avohuolto järjestetään nuoren ja perheen parhaaksi, jolloin tukimuotona voi olla esimerkiksi nuoren asumisen turvaaminen, nuoren ja vanhempien välien selvittely sekä ulkopuolisen tuen tarjoaminen tukihenkilönä tai tukiperheenä (Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa 2012).

4 NUORI PÄIHTEIDEN KÄYTTÄJÄNÄ

Päihteet vaikuttavat lapsiin ja nuoriin yksilöllisesti, joten täytyy huomioida, käyttääkö nuori yhtä tai useampaa päihdettä samanaikaisesti (Kovanen & Leino 2006, 26). Mitä aiemmin nuori alkaa käyttää päihteitä, sitä haitallisempaa käyttö on elimistölle. Nuorten aivot ovat alkoholin käytön seurauksena herkimmin vaurioituva elin ja kaikki päihteet vaikuttavat myös keskushermostoon. Päihteiden käyttö häiritsee normaalia kehitystä, jolloin seuraamuksia voi olla kasvuhormonien tuotannossa. (Kovanen ym. 2006, 26.) Jos aivot altistuvat nuoruusiässä merkittäville alkoholimäärille, voivat nuoruudessa kehittyvät erilaiset kyvyt, muun muassa informaation käsittelykyky, motivaatio ja ihmissuhteita ylläpitävä kyky häiriintyä. Lisäksi nuoruudessa aloitettu säännöllinen alkoholin käyttö altistaa myöhemmin päihdehäiriöille. (Fröjd, Kaltiala-Heino, Ranta, Pahlen, & Marttunen 2009, 19.) Lapsen tai nuoren elimistö ei kykene poistamaan alkoholia yhtä tehokkaasti kuin aikuisen (Lönqvist 2008).

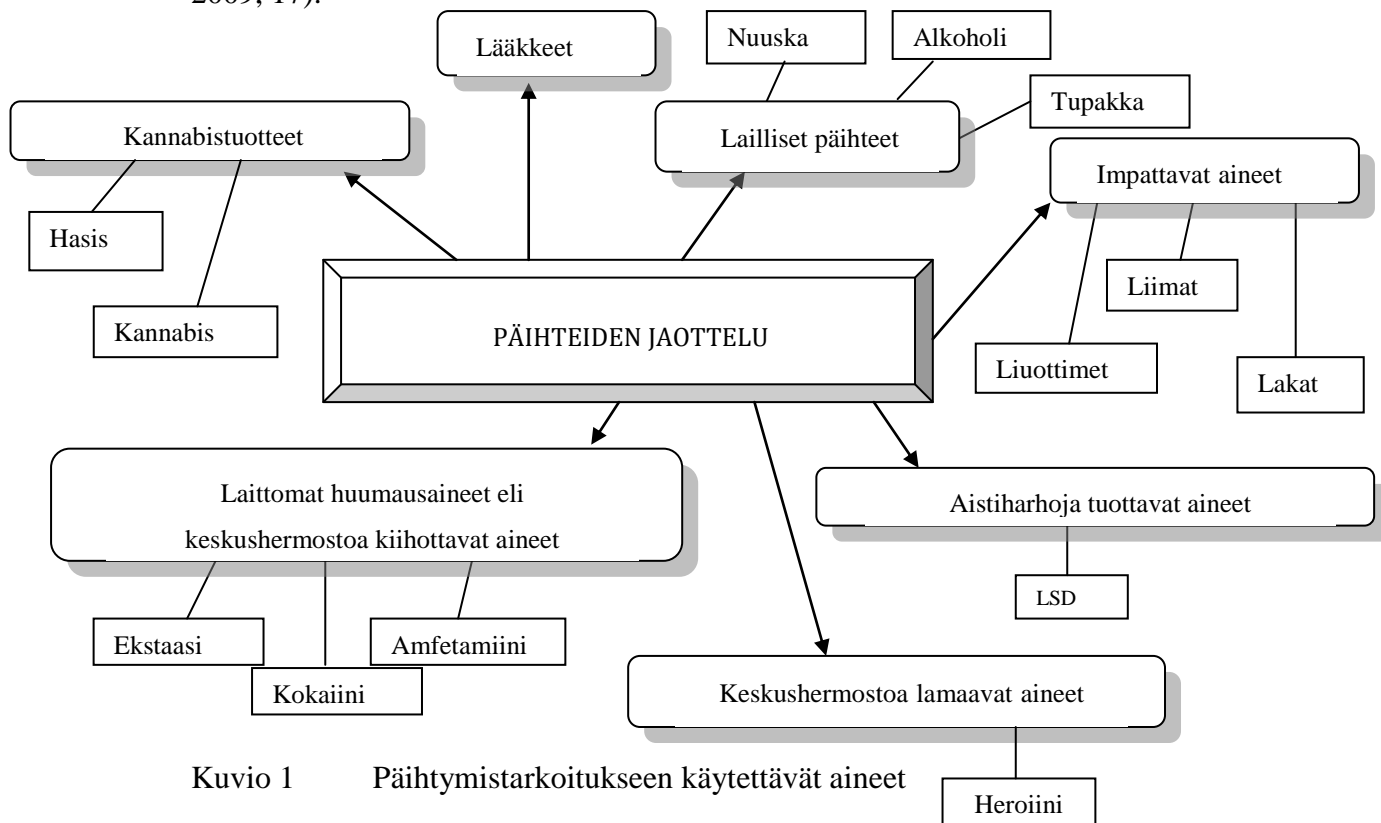
Murrosiässä olevat tytöt kasvavat usein poikia nopeammin, joten päihtymykseen käytettävät annosmäärät ovat ikäkausittain lähes samoja kuin pojilla (Raitasalo, Huhtanen, Miekkala & Ahlström 2012, 19). Myös käyttäjän mieliala ja ystäväpiiri vaikuttavat päihtymiskäyttäytymiseen. Nuori saattaa paeta elämän vaikeita vastoinkäymisiä käyttämällä päihteitä, jolloin puhutaan korvikekäyttäytymisestä. (Kovanen ym. 2006, 26.) Päihteiden käytöllä ajatellaan olevan myös positiivisia vaikutuksia. Päihteiden käytöstä sanotaan, että se voi lievittää stressiä, ahdistusta ja masennusta sekä rauhoittaa, piristää tai tehdä käyttäjästä rohkeamman. Päihteiden käytön vakiintuminen voi aiheuttaa myös sen, että myönteisten ja kielteisten tunteiden hahmottuminen vähenee. (Fröjd 2009, 20.)

Päihteitä käyttävän nuoren tunnistamiseen vaikuttaa se, kuinka paljon, mitä ja kuinka usein nuori käyttää päihteitä (Hirschovits & Dahl 2002, 282). Nuoren päihteiden käytön ulkoisia ja fyysisiä merkkejä ovat esimerkiksi mielialojen vaihtelu, lisääntynyt hermostuneisuus ja aggressiivinen käyttäytyminen. Nuorella voi myös esiintyä syrjään vetäytymistä, erityistä väsymystä tai ylienergisyttä. Päihteiden käyttö voi aiheuttaa myös ruokahaluttomuutta ja tämän seurauksena äkillistä laihtumista. Nuoren arjen sujuminen voi muuttua päihteiden käytön seurauksena, voi esiintyä muun muassa koulupoissaoloja, välinpitämättömyyttä,

sääntöjen noudattamatta jättämistä sekä muita asennemuutoksia. Kaveripiiri ja rahankäytön lisääntyminen voivat viitata päihteiden käyttöön ja myös asioiden salailu, läheisille valehtelu ja epämääräiset puheet saattavat johtua päihteiden käytöstä. (Kovanen ym. 2006, 26–27, 29.)

4.1 Päihteiden jaottelu

Päihteettömyyden edistäminen edellyttää nuorten ja heidän perheidensä voimavarojen tunnistamista ja tukemista, koska Suomessa ja muualla maailmalla nuorten päihteiden käyttö vaikuttaa merkittävästi heidän terveyteensä (Pietilä & Pirskanen 2010, 151–153). Päihteiksi kutsutaan kaikkia niitä aineita, joita käytetään päihtymistarkoitukseen (kuvio 1; Kovanen ym. 2006, 30). Varhainen puuttuminen nuoren päihdeongelmaan sekä keskustelu ammatti-ihmisen kanssa voi auttaa nuorta ymmärtämään päihteiden seuraamukset. Myös aikuisten malli vaikuttaa nuoren päihdekäyttäytymiseen esimerkiksi raittius tai alkoholiriippuvuus. (Pietilä ym. 2010, 151–153.) Huumeiden, alkoholin ja tupakan käyttö on suomalaisnuorilla jonkin verran vähentynyt 2000-luvulla (Fröjd 2009, 17).

Kuvio 1 Päihtymistarkoitukseen käytettävät aineet

Nuorten alkoholihaittoja voidaan vähentää kehittämällä yhteistyötä eri tahojen välillä luomalla toimintamalleja, joiden mukaan tehostetaan valvontaa alkoholin saatavuudesta, kehittämällä kuntien päihdestrategioita ja kehittämällä muuta toimintaa alkoholin rinnalle. Pyritään myös siihen, että muut läheiset tai kaverit eivät välittäisi alkoholia alaikäisille ja huomioidaan ikäraajat myynnissä, anniskelussa ja hallussapidossa. Täytyy myös ehkäistä lapsen altistumista alkoholimainonnalle ja antaa päihdekasvatusta. (Lasten, nuorten ja perheiden alkoholihaitat laskuun 2012.)

4.2 Nuorten käyttämät päihdyttävät aineet

Suomessa tupakkakokeilut aloitetaan useimmiten 13–15-vuotiaana. Nuorten terveystapa-tutkimuksessa vuosina 1977–2011 on tutkittu alaikäisten tupakkatuotteiden kokeilua. Terveystapatutkimuksessa selvisi, että joka viides (21 %) 16–18-vuotias nuori tupakoi päivittäin. Kyselyyn vastanneiden kesken selvisi, että 12-vuotiasita tytöistä 8 % ja samanikäisistä pojista 10 % ilmoittivat kokeilleensa tupakkatuotteita ja vastaavasti 16-vuotiaiden osuus oli tyttöjen kohdalla 57 % ja pojilla 51 %. Tutkimuksessa havaittiin, että 14-vuotiaista päivittäin tupakoivista nuorista oli ostanut tupakkaa kaupasta 15 % pojista ja 30 % tytöistä, kioskista 31 % pojista ja 30 % tytöistä sekä huoltoasemalta pojista 23 % ja tytöistä 3 %. Yleisemmin nuoret hankkivat tupakkatuotteensa kavereiltaan, pojista 77 % ja tytöistä 73 %. (Raisamo, Lindfors, Tiirikainen & Rimpelä 2011, 3, 19, 42.)

Tupakka on aineena nuorelle ensisijaisesti sosiaaliseen kanssakäymiseen tai ajanviettoihin helpoiten saatavilla oleva aine (Ollila 2011). Nuorten tupakointi jatkuu yleensä, jos lähiympäristössä on useita tupakoitsijoita (Vierola 2010, 21). Nuorten on vaikeampaa hahmottaa tavan ja riippuvuuden eroa, koska nuori ei usko riippuvuuden syntyvän nopeasti (Ollila 2011). Muiden pähteiden käytön aloittamista saattaa ehkäistä se, että nuori ei ole aloittanut tupakan polttoa. Nuorten siirryttyä yläkouluun riski tupakan polton aloittamiseen kasvaa. Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoite onkin, että nuorten keskuudessa päivittäin tupakoivien 16–18-vuotiaiden tupakan poltto vähenisi 15 %:iin. Käytännössä tavoitteen saavuttamiseksi nuorten tupakkakokeilut pitäisi siirtyä myöhemmälle

iälle sekä kiinnittää huomiota tyttöjen tupakan polttoon, koska se on lisääntymässä poikien tupakan polttoon verrattuna. (Kylmänen 2005, 50–53.)

Vilppaan (2008) pro gradu tutkielmassa tutkittiin 9.-luokkalaisten nuorten tupakointia sekä tupakan yhteyttä alkoholin ja huumeiden käyttöön. Tutkimukseen osallistuneista nuorista päivittäin tupakoi 12,3 %. Satunnaisesti tytöt tupakoivat poikia enemmän. Tutkimuksessa nuoret tupakoivat keskimäärin 10 savuketta päivässä. Tutkimuksessa todetaan, että tupakoivat nuoret käyttävät päihdyttäviä aineita enemmän kuin tupakoimattomat nuoret. Tupakoivista nuorista lähes kaikki käyttivät alkoholia, kun tupakoimattomien kohdalla alkoholin käyttö oli todella vähäistä. Tupakointi saattaa alentaa kynnystä kokeilla muita päihdyttäviä aineita, koska tupakalla ja muilla päihdyttävillä aineilla on yhteisiä tekijöitä, jotka tupakoivat nuoret omaksuvat helpommin tupakoimattomiin verrattuna. Vilpas toteaa, että hänen tutkimuksessaan ei tytöillä ollut tilastollisesti merkitsevää rahan puutetta hankkia tupakkaa, pojilla tilastollisesti katsottuna vastaus oli päinvastainen. (Vilpas 2008, 28, 39, 53–54.)

Nuuskan yleistyminen nuorten keskuudessa on kasvanut. Suomessa vuonna 1995 nuuskan myynti kiellettiin lailla. Ruotsi on ainoa EU-maa, joka hyväksyy nuuskan myynnin kaupoissa. Pojat käyttävät tyttöjä enemmän nuuskaa, mutta tyttöjenkin keskuudesta löytyy jonkin verran nuuskan käyttäjiä. Tutkimuksessa havaittiin, että vuosina 2009–2011 16–18-vuotiaiden nuuskaavien poikien nuuskan käyttö on lisääntymään päin. Vuosina 2007–2009 14–18-vuotiaiden tyttöjen nuuskan käyttö onkin lähtenyt nousuun. (Raisamo ym. 2011, 22, 42–43.)

Terveystapatutkimuksessa (2011) selviää, että alkoholijuomia ei käytä lainkaan 94 % 12-vuotiaista pojista ja vastaavasti 95 % tytöistä. Tutkimuksessa selvisi myös, että pojat ovat useammin tyttöjä raittiimpia. Tutkimukseen osallistui sata poikaa ja sata tyttöä. (Raisamo ym. 2011, 32, 56.)

Alkoholi on eniten käytetty päihde nuoruusiässä. Nuorten alkoholin käyttö ennen aikuisikää vaikuttaa haitallisesti älylliseen, tiedolliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Mitä aiemmin nuori alkaa käyttää alkoholia, sitä todennäköisempää on, että aikuisiällä esiintyy alkoholiriippuvuutta ja siihen liittyviä ongelmia. Humalahakuinen juominen voi altistaa nuoren rikollisuuden pariin. Se voi myös

vaikuttaa kielteisesti sukupuolikäyttäytymiseen ja aiheuttaa ongelmia koulussa. Yhteiskunnan suhtautumista alkoholiin ja sen kulutukseen nuorten keskuudessa tulisi kiinnittää huomiota. Hyvänä keinona olisi alkoholin verotuksen nostaminen. Hinnan nousu ja alkoholin myynnin ikärajojen noudattaminen ovat tehokkaita keinoja vähentämään alkoholin kulutusta nuorten keskuudessa. (Lääkäriliitto 2008.)

Pirskasen (2007) väitöskirjassa kuvailtiin nuorten päihteiden käyttöä. Tutkimukseen osallistui 326 nuorta, jotka olivat iältään 14–18-vuotiaita. Tutkimuksen tulosten mukaan yksi kymmenestä 14–15-vuotiaasta nuoresta joi alkoholia kerralla viisi annosta tai enemmän ja 45 % 16-vuotiaista nuorista joi saman annosmäärän. Nuoret, jotka olivat käyttäneet alkoholia, käyttivät myös muita päihteitä muun muassa kannabista ja lääkkeitä. Tutkimuksessa selvisi, että nuorten humalajuomisella oli yhteyttä muun muassa muistin menetykseen, sammumiseen sekä itsensä satuttamiseen. Koulunkäyntiin päihteiden käytöllä ei ollut vaikutusta kuin harvoilla nuorilla. (Pirskanen 2007, 75,77.)

Huumeiden käyttö on nykyisin osa nuorten arkea. Huumeiden osuus näkyy kaupungissa asuvien nuorten juhlimisessa sekä päihteiden ongelmakäytössä. (Tanhua, Virtanen, Knuuti, Leppo & Kotovirta 2011, 39.) Nykypäivän nuorilla on käsitys, että huumeet, varsinkin kannabistuotteet, eivät ole vaarallisia (Terho 2001). Vuonna 2011 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan kannabiskokeilujen määrä nuorten keskuudessa on arkipäiväistynyt, mutta kannabiksen käyttö on kuitenkin vähentynyt. Peruskouluikäisistä pojista 7 % oli ainakin kerran kokeillut kannabista ja tyttöjen kohdalla luku oli 5 %. Lukioikäisistä pojista kannabista oli kokeillut 11 % ja tytöistä 9 %. (Huumeet 2012.) Australialaistutkimuksen mukaan kannabis on 14–19 -vuotiaiden nuorten keskuudessa eniten käytetty laiton huume, ja sen käyttö altistaa nuoria ahdistuneisuuteen, riippuvuuteen, masennukseen ja psykoosiin. Tutkimuksen tulosten mukaan suuria määriä kannabista käyttävillä nuorilla esiintyi ahdistuneisuusoireita. (Albertella & Norberg 2012, 381, 384.)

Huumausaineiden käyttöä ovat myös liuottimien ja liimojen haistelu eli imppaaminen, päihtymistarkoituksessa käytettävät lääkkeet sekä kannabiksen, heroinin, kokaiinin, LSD:n, amfetamiinin ja näiden johdannaisten käyttö. (Huumeet 2012). ESPAD- tuloksista (European School Surveys Project on

Alcohol and Other Drugs 2012) selviää, että tyttöjen keskuudessa liottimien ja liimojen käyttö on lisääntynyt 1990-luvusta. Lisäksi nuorten lisääntynyt mopoilu on voinut vaikuttaa bensan haisteluun. (Raitasalo ym. 2012, 22.)

Nuoren hyvä itsetunto ja tulevaisuuden näkeminen positiivisena asiana vähentävät huumeekokeiluja. Nuori aloittaa harvoin päihdekokeilut suoraan huumeilla, yleensä nuori käyttää alkoholia ja tupakkaa ennen huumeiden käytön kokeiluja. (Huumeet 2012.) Tämän jälkeen nuori usein kokeilee kannabista ja sen jälkeen muita huumeita. Ympäröivät kulttuuriset käytänteet, päihteiden saatavuus ja hinta vaikuttavat siihen, missä järjestyksessä nuori päihteitä käyttää. Mitä aiemmin nuori alkaa käyttää alkoholia, sitä todennäköisempää on, että nuori alkaa myöhemmin käyttää muita aineita. (Aalto-Setälä, Marttunen & Pelkonen 2003, 9.)

Nuoren huumeiden käytön selkeimpiä merkkejä ovat haju, runsas juominen ja makean nälkä, unettomuus, laihtuminen, päänsärky, silmänvalkuaisten punoitus, ylienergisyys ja humalan oireet. Edellä mainittuja oireita ilmenee myös alkoholin käytön yhteydessä (Terho 2001.)

Sekakäytöksi luetaan se, että alkoholia ja lääkkeitä käytetään samanaikaisesti ja riippuvuus sekakäytöstä muodostuu nopeasti (Hirschovits ym. 2002, 147).

Sekakäytön seuraamuksina voivat olla alkoholin tehokas vaikutus, muistinmenetys, ahdistus sekä käytöshäiriöt, jotka voivat olla aggressiivista käyttäytymistä tai sekavuutta. Sekakäyttö ylikuormittaa sisäelimiä ja voi johtaa pysyviin vaurioihin. (Alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö 2005.) Sekakäyttäjät ja huumeongelmaiset ovat yleensä muita syrjäytyneempiä nuoria. Heillä esiintyy muita enemmän vakavia mielenterveyden häiriöitä. (Päihteiden sekakäyttö 2005.)

5 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

Opinnäytetyö käsittelee nuorten päihteidenkäyttöä. Opinnäytetyön tavoitteena on saada vastauksia nuorilta heidän omasta päihteiden käytöstään.

Opinnäytetyön tarkoituksena on se, että lastensuojelulaitos saa tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja työntekijät voivat hyödyntää saatua tietoa työssään.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

Millainen käsitys nuorella on omasta päihteiden käytöstään?

Miten nuori kuvailee itseään?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin käyttäen kyselylomaketta. Tutkimus aloitetaan tutkimusongelmasta ja tämän määrittämisestä. Seuraavassa vaiheessa tutkimuksessa määritellään tutkimuskysymykset, joihin saadaan vastaus kerätyllä aineistolla. Tämän kaltaisessa tutkimuksessa kohteiksi valittuja henkilöitä on muutamia. Yksilöhaastattelussa analysointivaihe on pidempi kuin ryhmähaastattelussa. Yksilöhaastattelusta saadaan tarkempaa ja luotettavampaa tietoa kuin ryhmähaastattelusta. (Kananen 2010, 36, 53–54.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisempiä piirteitä on, että kohderyhmä on valittu tarkoituksenmukaisesti sekä aineiston koonti tapahtuu luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tällöin tutkija kerää havaintoja keskustelemalla tutkittavien kanssa ja luottaa enemmän havaintoihinsa. Apuna tiedonhankinnassa voi käyttää esimerkiksi lomakkeita. Yleisempiin piirteisiin kuuluu myös, että olosuhteet muokkaavat tutkimuksen suunnitelmia sekä ilmeneviä seikkoja käsitellään ainutlaatuisina. Tutkija käyttää induktiivista analyysia, jolloin pyritään saamaan yllättäviä asioita selville. Tällöin on tärkeä huomioida aineiston monipuolinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009a, 164.) Kyselylomaketutkimuksessa täytyy huomioida se, että kohderyhmä tietää tulevasta haastattelusta mahdollisimman paljon tai heillä on asiasta kokemusta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Haastattelu toteutettiin siten, että kohderyhmällä oli tieto tulevasta haastattelusta.

Kvalitatiivisen tutkimuksen strategioista voidaan käyttää useaa metodia tai useampaa menetelmää. Vaihtoehtoja, joita tutkimuksessa voidaan käyttää, ovat haastattelu, tarkkailu eli observointi sekä kirjallinen materiaali eli haastattelulomake. Ryhmähaastattelutekniikoita on erilaisia, muun muassa yksilöhaastattelu, ryhmähaastattelu, postitettu sekä paikan päällä kerätty tai puhelimitse suoritettu haastattelu. Haastattelutilanteet voivat kestää viidestä minuutista useampaan päivään. Hirsjärven ja Hurmeen ajatusmalli tukee hyvin kyselylomaketta, koska heidän mukaansa haastattelu sopii silloin hyväksi menetelmäksi, kun tutkimukseen osallistuvilla on vähentynyt motivaatio sekä

tutkijat haluavat tulkita ja täsmentää kysymyksiä. Lisäksi Hirsjärven ja Hurmeen haastattelumenetelmään sopiva tekniikka on silloin, kun tutkimuksen luotettavuutta ajatellaan eli siihen kiinnitetään huomiota muilla keinoin. (Metsämuuronen 2006, 111–113.)

6.2 Aineiston analyysi

Aineistolähtöisessä tutkimuksessa tutkijaan ja työn lopputulokseen eivät saisi vaikuttaa aikaisemmat tiedot, havainnot tai teoriat valitusta tutkimuksen kohteesta. Aineistolähtöinen analyysimenetelmä on hankala toteuttaa, koska menetelmässä tutkijan on tarkkailtava omia ennakkokäsityksiään tutkittavasta aiheesta, jotta tutkija käsittelee aineistoa vastaajien ehdoilla eikä omien ennakkoluulojensa pohjalta. (Tuomi ym. 2009, 95–96.)

6.3 Aineiston keruu

Aineisto on kerätty haastatellen kyselylomaketta käyttäen (liite 2). Tutkimuksessa käytettiin strukturoitua haastattelumenetelmää eli lomakehaastattelua. Tällaisessa haastattelumenetelmässä on määrätty kysymysten esittämisjärjestys. (Hirsjärvi ym. 2008b, 203.) Lomakkeeseen laadittiin yhteensä 24 kysymystä, jotka olivat suljettuja ja avoimia kysymyksiä. Osiot sisälsivät päihde- ja huumausainekysymyksiä sekä kysymyksiä, jotka liittyivät kyseisen lastensuojelulaitoksen rangaistus-periaatteisiin.

Kyselylomake muodostui virallisen päihdemittarin avulla ja tutkimuskohde antoi suuntaa antavia aiheita kysymyksille. Päihdekyselyn avulla työntekijät pystyvät tunnistamaan ja arvioimaan nuorten päihteiden käyttöä. Kyselyn avulla voidaan saada tietoa päihteiden käytön määrästä ja altistumisherkkyydestä päihteille. Tänä päivänä terveydenhoitajat kartoittavat nuorten päihteiden käyttöä päihdemittarin avulla. Päihdemittaria käytetään yläkoulussa, lukiossa, ammattikoulussa ja muissa oppilaitoksissa. Päihdemittari sisältää 17 kysymystä ja kysymykset pitävät sisällään muun muassa päihteiden käytön määrään ja tiheyteen liittyviä kysymyksiä. Mittarissa vastaukset pisteytetään ja tulkitaan sen mukaisesti. Ammattihenkilö ja nuori käyvät yhdessä läpi saadut vastaukset ja arvioivat pistemäärää. (Nuorten päihdemittarin käyttö 2012.)

Kyselylomake tehtiin touko-kesäkuun aikana ja se esitettiin viidellä 14–17-vuotiaalla nuorella. Kysymyksiin ei esitestauksen jälkeen tullut muutoksia, sillä nuoret ymmärsivät kysymyksen sisällön. Esitestausvaiheessa nuorten haastattelutilanne kesti noin 15 minuuttia. Haastattelutilanne oli rauhallinen ja tapahtui tutussa ympäristössä. Nuorilta ei tullut kehittämisehdotuksia kyselylomakkeeseen.

Haastattelutilanne toteutettiin lastensuojelulaitoksessa heinä-syyskuun aikana. Nuoret olivat iältään 13–17-vuotiaita. Lastensuojelulaitoksen työntekijät kertoivat nuorille, että heitä tullaan haastattelemaan päihteiden käytöstä. Haastattelu ei ollut nuorille pakollinen, mutta nuoret osallistuivat hyvin 15 minuuttia kestävään haastatteluun. Yhdellä käyntikerralla haastateltiin muutama nuori kerrallaan ja suunnitellulla aikavälillä saatiin kahdeksan yhdeksästä nuoresta osallistumaan haastatteluun. Vastaajat olivat tyttöjä sekä poikia, ja he ovat laitoksessa eri syistä, muun muassa itsetuhoisten ajatusten vuoksi, päihteiden käytön ja huonon kotikäyttäytymisen vuoksi. Haastatteluun osallistuvat nuoret saivat kiitokseksi osallistumisesta karkkipussin. Opinnäytetyön kyselyn toteuttaminen ei onnistunut suunnitellussa aikataulussa, koska haastattelut toteutettiin kesällä, jolloin nuoret olivat kotilomilla eri aikaan. Haastattelussa ei eroteltu sitä, kuinka kauan nuori on asunut lastensuojelulaitoksessa.

Haastattelutilanteessa opinnäytetyön tekijät osallistuivat nuoren kanssa kyselylomakkeen täyttämiseen, koska tämä oli laitoksen vastaavan ohjaajan toivomus. Tällä tavoin varmistettiin se, että jokaiseen kohtaan saadaan vastaus. Ohjaaja perusteli haastattelutilanteen siten, että tutkijoista toinen kyselee ja toinen kirjaa ylös muita nuoren kommentteja. Yhdessä kyselylomakkeen täyttäminen varmisti sen, että nuoret vastasivat avoimiin kysymyksiin täydellisin lausein.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimukseen osallistui yhteensä kahdeksan nuorta, joista tyttöjä oli kolme ja poikia viisi. Osallistujat oli jaettu kolmeen eri kategoriaan kyselylomakkeessa, 13–14-vuotiaita oli yksi, 15–16-vuotiaita neljä ja 17–18-vuotiaita kolme.

7.1 Nuorten tapa kuvata itseään adjektiivein

Opinnäytetyön tekijöinä halusimme selvittää, miten nuoret kuvailisivat itseään erilaisin adjektiivein (taulukko 2). Kyselylomakkeeseen oli tehty adjektiiviluettelo, josta nuoret valitsivat itseään parhaiten kuvaavia sanoja. Ryhmittely on tehty sukupuolten mukaan ja nuoret kuvasivat itseään kuvion 2 mukaisin adjektiivein. Vastanneista pojista ja tytöistä oli havaittavissa selkeästi se, että pojat kuvasivat itseään monipuolisemmin. Poikien keskiarvo adjektiivien lukumäärässä oli 15,2 ja tyttöillä vastaava luku oli 9,0. Nuoret kokivat, että itsensä kuvaileminen ei ole helppoa, tämä ilmeni kysymyksen jälkeen.

POJAT		TYTÖT
iloinen	vakava	iloinen
sosiaalinen	ihana	huolimaton
kärsivällinen	hiljainen	tyhmä
hauska	vastuuntuntoinen	sosiaalinen
puheliias	ahkera	jännittynyt
tarkka	äänekäs	pohdiskeleva
ahne	ystävällinen	huumorintajuinen
huolimaton	reilu	hyväntuulinen
jännittynyt	laiska	vilkas
pohdiskeleva	ruma	älykäs/fiksu
puheliias	vaikea/outo	vastuuntuntoinen
yksinäinen	määräilevä	epävarma
laiha	vilkas	toimielias
tyhmä	toimielias	ujo
mielenkiintoinen	riippuvainen	laiska
huumorintajuinen	älykäs/fiksu	ystävällinen
kekseliäs	epävarma	reilu
väsynyt	hyväntuulinen	vaikea/outo
		pelokas
		hassu

Taulukko 2 Miten nuoret kuvasivat itseään adjektiivien avulla? (n=8)

7.2 Nuorten päihteiden käyttö

Kysyimme lomakkeessa nuorilta heidän tupakoinnistaan ja nuuskan käytöstään. Kaikki nuorista tupakoivat ja keskimäärin he polttivat 10 savuketta päivässä. Nuuskan käyttöä ei esiintynyt vastanneilla nuorilla. Nuorten tupakoinnin aloittamisikä vaihteli 7–16 vuoden välillä. Nuorista yksi ei maininnut tupakoinnin aloittamisikänsä.

Kyselyssä selvitettiin, mistä nuoret ensisijaisesti ovat saaneet tietoa päihteistä. Kaikki nuoret kirjoittivat avoimeen kysymykseen ensisijaiseksi tiedonlähteeksi kaverit ja toisena vahvana tiedon lähteenä oli internet. Nuorista neljä kirjoitti saavansa tietoa päihteistä koulusta sekä kolme nuorta vanhemmilta. Avoimeen kysymykseen oli tiedon lähteeksi myös mainittu osasto ja kyseinen lastensuojelulaitos. Kysyimme muutamilta nuorilta lisäkysymyksen, kuinka helposti internetistä löytyy tietoa päihteistä. Vastauksista ilmeni, että nuoret käyvät erilaisilla sivustoilla muun muassa keskustelu- ja aihesivustoilla.

Kyselylomakkeessa selvitettiin nuorilta, minkä ikäisinä he ovat aloittaneet päihteiden käytön. Kysymyksessä ei otettu huomioon tupakan aloitusikä. Vastauksista selvisi, että nuoret ovat aloittaneet käyttämään päihteitä 12–15-vuotiaina. Kyselyyn vastanneista nuorista neljä oli 13-vuotiaita aloittaessaan päihteiden käytön. Yksi nuorista on vain kerran maistanut alkoholia.

Kyselylomakkeessa selvitettiin nuorten päihteiden ja huumausaineiden käyttöä laitoksessa ollessa ja ennen laitokseen tuloa. Nuoret miettivät kysymyksiä tarkasti ja kysymyksiä käytiin nuoren kanssa läpi hänen vastauksensa jälkeen. Nuoret kertoivat avoimesti päihteiden ja huumausaineiden käytöstään. Haastattelutilanteessa välittyi käsitys, että nuoret vastasivat rehellisesti, koska he vastailivat heille esitettyihin lisäkysymyksiin. Lisäkysymyksillä selvitettiin, kuinka kauan nuori on käyttänyt päihdettä tai huumausainetta. Nuorten päihteiden käyttö vaihteli suuresti, mutta huumausaineiden käyttöä heillä ei ollut muutamaa vuotta pidempään. Nuorilta kysyttiin, onko heillä ystäviä, jotka käyttävät huumausaineita. Vastauksista ilmeni, että suurimmalla osalla nuorista kuuluu ystäväpiiriin useampi kuin kuusi huumausaineita käyttävää henkilöä. Seuraavissa kuvioissa (kuvio 3, kuvio 4) on selvitetty nuorten päihteiden ja huumausaineiden

käyttöä. Avoimena kysymyksenä selvisi, että nuorilla oli ollut muutamia tai jopa 13 eri päihde -ja huumausainetta ennen laitokseen tuloa.

Kuvio 3 Nuorten päihteiden – ja huumausaineiden käyttö laitoksessa ollessa (n=8)

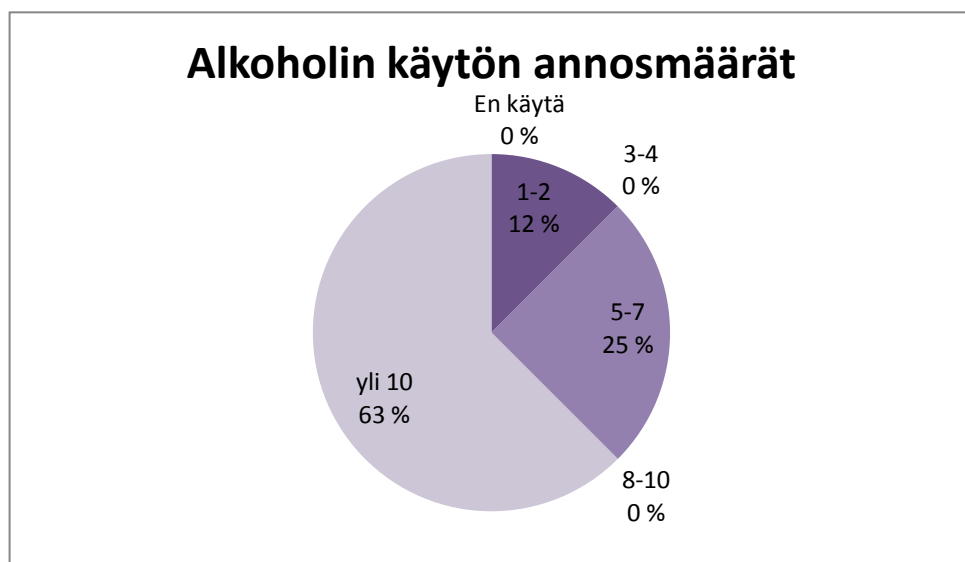

Kuvio 4 Nuorten päihteiden – ja huumausaineiden käyttö ennen laitokseen tuloa (n=8)

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös nuorten päihteiden käyttöä viimeisen vuoden aikana. Nuorista viisi oli käyttänyt päihteitä kerran viikossa tai useammin ja

kyseiset nuoret myös käyttivät kerralla yli kymmenen annosta alkoholia. Yksi nuori arvioi, että oli käyttänyt alkoholia pari kertaa kuukaudessa käyttäen yli kymmenen annosta kerralla. Nuorista kahdella oli vähäistä alkoholin käyttöä, he olivat kokeilleet alkoholia 1–3 kertaa.

Seuraavassa kuviossa 5 ilmenevät nuorten alkoholin käytön annosmäärät kerrallaan. Nuorista yksi eli 12 % käyttää 1–2 annosta ja kaksi eli 25 % käyttää kerralla 5–7 annosta alkoholia. Nuorista viisi eli 63 % käyttää yli 10 annosta alkoholia kerralla (kuvio 5). Kysymyksen ohessa nuorille annettiin erillinen paperi, josta ilmeni erilaisten alkoholijuomien annoskoot (liite 3).

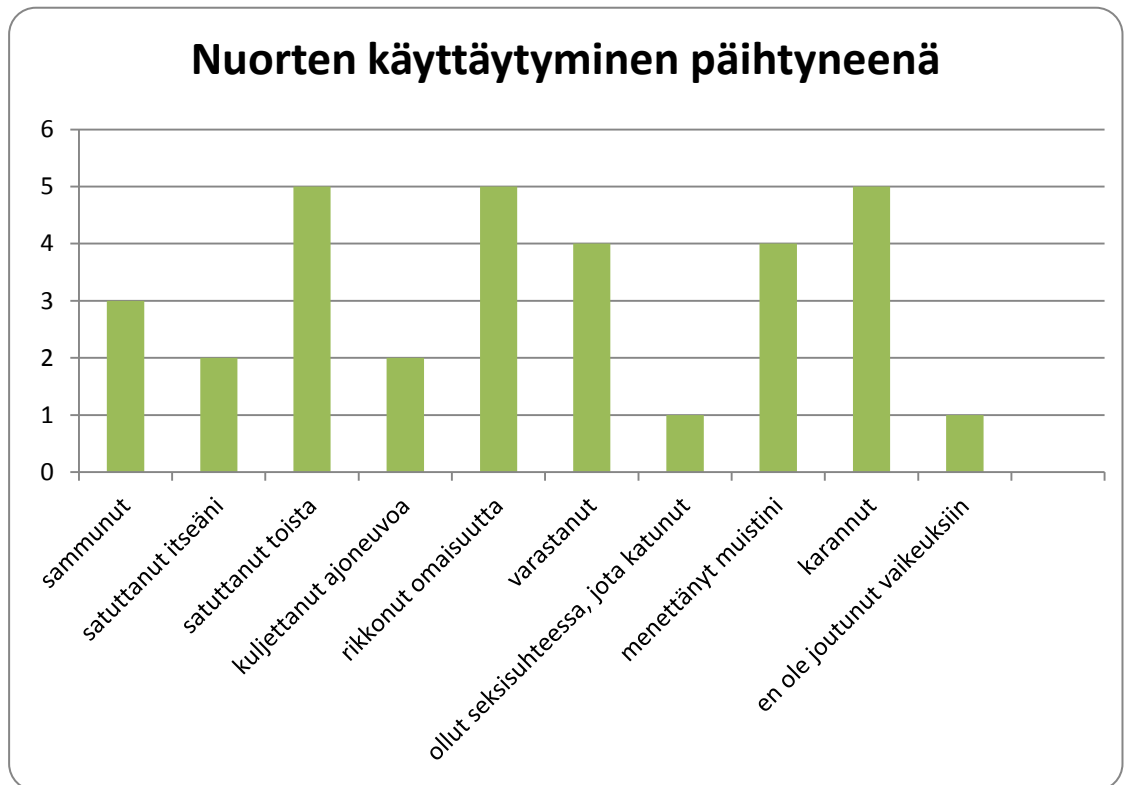

Kuvio 5 Nuorten käyttämät alkoholin annosmäärät (n=8)

7.3 Nuorten käyttäytyminen päihtyneenä

Kyselylomakkeessa selvitettiin tilanteita, joihin nuoret ovat ajautuneet päihtyneinä. Vastauksista ilmeni, että nuoret ollessaan päihtyneinä olivat esitetyistä vaihtoehdoista eniten karanneet, satuttaneet toista ja rikkoneet omaisuutta. Lisäksi yleisiä tilanteita nuoren ollessa päihtynyt olivat muistin menettäminen, varastaminen sekä sammuminen. Vähiten nuoret olivat satuttaneet itseään, ajaneet ajoneuvolla, olleet seksisuhteessa, jota olivat myöhemmin katuneet, tai joutunut vaikeuksiin käyttäessään alkoholia (kuvio 6). Nuoret käyttivät kyselylomakkeesta saatujen vastausten perusteella päihteitä

hauskanpitoon, rentoutumiseen, koska kaveritkin käyttävät sekä humalan vuoksi tai saadakseen pään sekaisin.

Kuvio 6 Nuorten käyttäytyminen päihtyneenä (n=8)

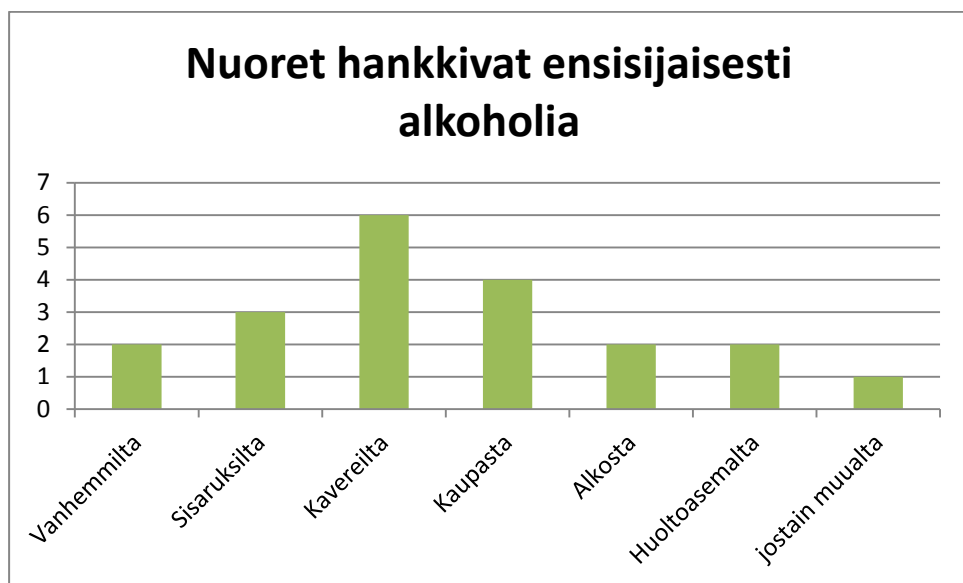
Kyselylomakkeen vastausten perusteella päihteiden käyttö viiden nuoren kohdalla ei ole vaikuttanut koulun käyntiin. Kahden nuoren kohdalla päihteiden käyttö oli vaikuttanut yli viisi kertaa koulun käyntiin. Yhden nuoren kohdalla päihteiden käyttö oli ollut muutamia kertoja häiritsevää.

Kyselylomakkeessa selvitettiin nuorten päihdyttävien aineiden käyttöä kotilomilla. Nuorista kolme käyttää silloin tällöin ja nuorista viisi ei käytä lainkaan päihdyttäviä aineita kotilomilla. Nuorilta kysyttiin myös avoimella kysymyksellä, mistä he saavat rahaa päihteiden ostoon. Kysymykseen saatiin hyvin vaihtelevia vastauksia, joiden mukaan rahansaantikeinoja olivat lastensuojelulaitoksesta saatava kuukausiraha, aineiden myyminen ja välittäminen, äidiltä salaa ottaminen, lainaksi kavereilta saaminen, kotitöistä, sukulaisilta ja töistä hankkiminen. Kyselomakkeessa selvitettiin myös nuorten

velkaantumista tutkimushetkellä. Puolet nuorista oli rahallisesti velkaa jollekin henkilölle.

7.4 Nuorten ensisijainen päihteiden saanti

Kyselylomakkeessa kysyttiin, mistä nuoret hankkivat ensisijaisesti alkoholia. Nuoret saivat eniten hankittua alkoholia kavereilta ja kaupasta sekä omilta sisaruksilta. Lisäksi nuoret hankkivat alkoholia vanhemmilta, Alkosta ja huoltoasemalta sekä jostain muualta (kuvio 7).

Kuvio 7 Paikat, joista nuoret hankkivat alkoholia (n=8)

7.5 Nuorten mielipiteet laitoksen rangaistuskäytännöistä

Kyselylomakkeessa kartoitettiin nuorten mielipiteitä laitoksen rangaistusperiaatteesta avoimella kysymyksellä. Nuoret vastasivat seuraavasti:

Eipä se paljoo auta

Hyviä

Ihan ok, mutta säännöt ovat erilaiset nuorilla

Ei ole esimerkkejä

Kohtuuden mukainen

Liikkumisvapauden rangaistus, menettää puhelimen, huono juttu

Aika perseestä!

En oo mitään mieltä

Kyselylomakkeessa kysyttiin, haittaako nuorta häneen kohdistuva rangaistus, mikäli hän rikkoo lastensuojelulaitoksen sääntöjä. Kolme nuorista pyrkii toimimaan talon sääntöjen mukaisesti, kaksi nuorta ei välitä rangaistuksesta, kaksi nuorta miettii rangaistuksen seuraamusta ja yksi nuori ajattelee mahdollista rangaistusta, mutta tekee mitä haluaa.

7.6 Nuorten tulevaisuuden suunnitelmat

Nuorilta kysyttiin, aikovatko he käyttää päihteitä aikuisiällä. Nuorista kuusi ei tiedä päihteiden käytöstään ja yksi aikoo käyttää päihteitä sekä yksi ei aio käyttää päihteitä aikuisiällä. Viimeisessä avoimessa kysymyksessä kysyttiin nuorten tulevaisuuden suunnitelmista. Vastaukset olivat hyvin samankaltaiset jokaisella nuorella. Vastauksiin saatiin, että nuoret hankkisivat oman asunnon ja ajokortin sekä lähtisivät opiskelemaan tai töihin. Yhden nuoren suunnitelmissa oli tavoite suorittaa peruskoulu loppuun. Tutkimusaineistosta nousi esille, että nuoret pääsääntöisesti haluavat hankkia itselleen oman asunnon tulevaisuudessa.

8 POHDINTA

Tämän tutkimuksen aiheeksi valittiin lastensuojelulaitoksessa asuvien nuorten päihteiden käyttö. Kyseiseen lastensuojelulaitokseen ei ole aiemmin tehty kyselyä, joka kohdistuu nuorten päihteiden käyttöön. Aihe rajautui nuorten päihteiden käyttöön ajankohtaisuuden vuoksi. Huostaan otettujen lasten määrä on kasvussa ja lapset voivat aloittaa päihteiden käytön jopa 10-vuotiaana.

Tässä tutkimuksessa ei eroteltu poikien ja tyttöjen vastauksia, koska vastaajien määrä oli pieni ja haastatteluun osallistuvien nuorten sukupuolta ei tiedetty etukäteen. Sukupuolijakaumaa ei tehty myöskään siksi, että vastaajien henkilöllisyys ei paljastuisi. Olimme tyytyväisiä haastatteluun osallistuvien lukumäärään, sillä odotimme vähäisempää osallistujamäärää.

Saadut vastaukset vastasivat mielestämme opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin, sillä nuoret vastasivat kattavasti esitettyihin kysymyksiin. Haastattelutilanteen edetessä nuorille esitettiin joidenkin kysymysten kohdalla lisäkysymyksiä ja tämä vaikutti joidenkin vastausten monipuolisuuteen. Nuorten kanssa käytyä avointa keskustelua ei avattu tutkimukseen, koska se ei liittynyt aiheeseemme. Ongelmana olisi voinut ilmetä se, että nuoret eivät vastaa rehellisesti kyselylomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Nuorten asennoituminen haastatteluun vaikutti positiiviselta ja ennakkoluulottomalta.

Terveystapatutkimuksessa selviää, että nuoret aloittavat tupakkakokeilut usein 13–15-vuotiaina. (Raisamo ym. 2011, 3). Samankaltaiseen tulokseen päästiin myös tämän opinnäytetyön tuloksissa. Kaikki kahdeksan nuorta tupakoivat päivittäin ja nuoret polttavat keskimäärin 10 savuketta päivässä. Suurin osa nuorista oli aloittanut tupakoinnin 13-vuotiaina. Nuorten aikainen tupakoinnin aloittamisikä ja se, että kaikki nuoret tupakoivat, eivät yllättäneet tuloksissa.

Vilppaan (2008) tutkimuksen nuoret tupakoivat myös keskimäärin saman verran kuin haastattelemamme nuoret. ESPAD-tutkimuksen mukaan vuonna 2011 päivittäisen tupakoinnin oli aloittanut 16 % 14-vuotiaista tai sitä nuoremmista nuorista. Päivittäin tupakoivien tyttöjen ja poikien välillä ei ollut merkittävää eroa. (Raitasalo ym. 2012, 24.) Tutkimusten mukaan voidaan todeta, että tupakointi on yleistä nuorten keskuudessa sekä tupakoinnin aloitusikä on alhainen.

Tämän opinnäytetyön tulosten mukaan nuorten päihteiden käyttö aloitetaan yhä nuorempana ja ystäväpiiriin kuluu useampi päihteitä käyttävä henkilö. Pirkkasen (2007) tutkimuksessa selviää, että lähes puolet 16-vuotiaista tutkimukseen osallistuneista nuorista joi yli viisi annosta tai enemmän alkoholia kerralla. Tämän opinnäytetyön vastausten mukaan seitsemän nuorta kahdeksasta käyttivät yli viisi annosta alkoholia kerrallaan.

Mental health symptoms and their relationship to cannabis use in adolescents attending residential treatment (2012) tutkimuksen mukaan kannabis on nuorten keskuudessa eniten käytetty laiton huume sekä Huumetilanne Suomessa (2011) mukaan huumeiden käyttö on osa nuorten arkea. Myös kouluterveyskyselyssä (2011) selviää, että kannabiskokeilut ovat arkipäiväistyneet. Tässä opinnäytetyössä saaduissa tuloksissa selvisi, että seitsemän kahdeksasta nuoresta on kokeillut tai käyttää kannabista. Tuloksissa myös selvisi, että kolme nuorta käyttää laitoksessa ollessaankin kannabista.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksemme alkoi tutkimuslupahakemuksen (liite 1) lähettämällä lastensuojelulaitokseen. Tutkimuslupahakemuksessa kerrottiin opinnäytetyön tehtävä ja vastaukseksi saimme luvan haastatella nuoria lastensuojelulaitokselta.

Valitsimme strukturoidun haastattelumenetelmän eli lomakehaastattelun, koska kohderyhmä edusti lähes yhtenäistä ryhmää ja kysymysten eteneminen oli suunniteltu, joten jokainen nuori vastasi samassa järjestyksessä esitettyihin kysymyksiin. Eettisyyden kannalta on tärkeää huomioida tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, jolloin tutkittava pystyy vaikuttamaan tutkimuksen osallistumiseensa. Haastateltaville on annettava riittävästi tietoa tutkimuksesta. (Kuula 2006, 61.) Haastattelutilannetta mietittiin tarkoin, jotta haastateltavien ja haastattelijoiden välille syntyisi rento vuorovaikutustilanne ja tämä toteutui mielestämme lähes kaikkien nuorten kohdalla.

Lastensuojelulaitoksen vastaavan henkilön ehdotus siitä, että haastattelutilanteeseen osallistuisivat opinnäytetyön tekijät ja yksi nuori kerrallaan, pidettiin hyvänä vaihtoehtona, koska tällöin toinen havainnoi

enemmän ja toinen kävi haastateltavan kanssa läpi kysymyksiä. Tällä pyrimme siihen, että saamme kaikkiin kysymyksiin vastaukset ja haastateltava ymmärtäisi kysymykset paremmin. Tämä toi lisää luotettavuutta tutkimustuloksiin.

Kyselylomakkeen luotettavuuteen vaikutti se, että se esitettiin viidellä samanikäisellä nuorella. Tämän tarkoituksena oli selvittää kysymysten ymmärrettävyys sekä mielipide kysymysten määristä. Vastausten luotettavuuteen vaikutti myös se, että osa haastateltavista nuorista oli vasta tullut kyseiseen lastensuojelulaitokseen. Uusilla nuorilla ei ollut kokemusta muun muassa lastensuojelulaitoksen rangaistusperiaatteista.

Yksi luottamuksellisuuden tärkeä piirre on, että tutkittavien anonymiteetti säilyy. Luottamuksellisuus liittyy tiiviisti yksityisyyden käsitteeseen eli tutkittavien tiedot pysyvät ainoastaan tutkijoilla. Tutkijan tulee selvittää tutkittaville tarkoin aineiston käyttötarkoitus ja käyttö. (Mäkinen 2006, 115–116.) Lisäksi on selvitettävä konkreettisesti tutkittaville onko haastattelu kertaluontoinen ja kauan se vie haastateltavien aikaa. Tutkimuksen valmistuessa aineisto tulee hävittää asianmukaisesti. Tutkimuksessa tulee huomioida tutkittavien yksityisyyden suojan vaarantuminen, jonka mukaan aineistoa tulee käsitellä laillisesti ja huolellista tietojen käsittelytapaa noudattaen. Haastattelutilanne tulee aina olla haastateltaville vapaaehtoista ja haastateltava voi sen halutessaan perua myös jälkikäteen. (Kuula 2006, 22–23, 62, 87, 89.)

8.2 Jatkokehitysideat

Jatkotutkimushaasteena voisi ajatella, että nuorilta kysyttäisiin yksityiskohtaisemmin heidän päihteiden käyttöönsä ja haastattelutilanteeseen voisi käyttää enemmän aikaa. Opinnäytetyöntekijöinä olisimme voineet tutustua ennen kyselylomakkeen tekoa nuoriin, jolloin kyselylomake olisi muokattu liittymään paremmin nuoren päihteiden käyttöön. Toisena jatkotutkimushaasteena voitaisiin lähestyä nuorten vanhempia kyselylomakkeen avulla. Vanhemmilta saatu tieto olisi voinut avartaa kokonaiskuvaa nuoren ajatusmaailmasta. Vanhempien kasvatustapaa olisi voitu selvittää, koska nuori ottaa mallia vanhemmistaan. Aineiston keruun olisi voinut tehdä lastensuojelulaitoksen lasten vanhempien

näkökulmasta, jolla olisi saatu selville, mitä lasten vanhemmat ajattelevat lastensuojelulaitoksen toiminnasta.

Kehitysideana koskien nuorten päihteiden käyttöä voisi nuorille järjestää luentotilaisuuden, jossa käytäisiin läpi päihteiden toistuvasta käytöstä aiheutuvia riskejä. Lisäksi kyselylomakkeeseen olisi voinut lisätä kysymyksiä, jotka käsittelevät nuoren tämän hetkistä oloilaa ja olisimme voineet laatia enemmän tarkentavia kysymyksiä nuorille koskien heidän ajatuksiaan päihteiden käytöstä.

LÄHTEET

Aalto-Setälä, T., Marttunen, M. & Pelkonen, M. 2003. Nuorten päihdehäiriöiden varhaistunnistaminen. Tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille.

Kansanterveyslaitos, Mielen terveyden ja alkoholitutkimuksen osasto.

HUS/HYKS, Peijaksen sairaala, psykiatrian tulosyksikkö. Nuorisopsykiatrian vastuualue [viitattu 17.4.2012] Saatavissa:

http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/ohjeet_ja_suosituksset/paihdehairiot.pdf

Albertella, L. & Norberg, M.M. 2012. Mental health symptoms and their relationship to cannabis use in adolescents attending residential treatment.

[viitattu 13.12.2012] Saatavissa:

<http://web.ebscohost.com/aineistot.phkk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=aace7e4-c498-4992-bab5-4cf142472c2f%40sessionmgr12&vid=1&hid=12>

Alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö. 2005. Päihdelinkki. [viitattu 8.4.2012]

Saatavissa: <http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/234-alkoholin-ja-laakkeiden-sekakaytto>

Avohuollon tukitoimet lastensuojelussa. 2012. Sosiaali- ja terveysministeriö.

[viitattu 4.11.2012] Saatavissa:

http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/avohuollon_tukitoimet

Ehkäisevä lastensuojelu. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu

8.4.2012] Saatavissa: [http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/)

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/)

Fröjd, S., Kaltiala-Heino, R., Ranta, K., Pahlen, B. & Marttunen, M. 2009.

Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö. Tietoa vanhemmille ja nuorten

kanssa työskenteleville aikuisille. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy. [viitattu

20.4.2012] Saatavilla: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/4f346481-ad88-43d7-8320-c5ddbfc057c1>

Heino, T. & Kangasniemi, E. 2009. Lastensuojelun tavoite ja lapsen oikeus. Lääkärin käsikirja. Duodecim. [viitattu 2.11.2012] Saatavissa: http://www.terveysportti.fi.aineistot.phkk.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=ykt00823&p_haku=lastensuojelu

Hiitola, J. & Heinonen, H. 2009. Huostaanotto ja oikeudellinen päätöksenteko. Hallinto-oikeuksien ratkaisut huostaanottoasioissa 2008. 46. Helsinki. Yliopistopaino.

Hirschovits, T. & Dahl, P. 2002. Tästä on kyse- Tietoa päihteistä. Helsinki. Hakapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009a. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008b. Tutki ja kirjoita. 13.-14., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Huostaanotto. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. [viitattu 4.11.2012] Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/huostaanotto

Huostaanoton prosessi. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu 11.4.2012] Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/prosessi/>

Huumeet. 2012. Väestöliitto. [viitattu 17.4.2012] Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/riskikayttaytyminen/paihteet/huumeet/

Jälkihuolto. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu 14.4.2012] Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto/>

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampereen Yliopistopaino Oy.

- Kinnunen, P. 2011. Nuoruudesta kohti aikuisuutta. Varhaisaikuisen mielenterveys ja siihen yhteydessä olevat ennakoivat tekijät. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. 2.12.2011. [viitattu 9.4.2012] Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8624-1.pdf>
- Kovanen, A. & Leino, M. 2006. Päähteettömyyden puolesta. Terveyskasvatusmateriaali kouluterveydenhoitajalle ehkäisevän päihdekasvatuksen toteuttamiseen. Turku.
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S. 2011. Lastensuojelu 2010. Tilastoraportti 29/2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 1.2.2012] Saatavissa: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Helsinki: Tammi.
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma eli lastensuojelun suunnitelma. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu 10.4.2012] Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lastensuojelunsuunnitelma/>
- Lasten, nuorten ja perheiden alkoholihaitat laskuun. 2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [viitattu 4.11.2012] Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/ohjelmat/alkoholiohjelma/tavoitteet/lapset_ja_perheet
- Lastensuojelulaitokset. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu 8.4.2012] Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/lastensuojelulaitokset/#otsikko1>
- Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007. [viitattu 8.2.2012] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

- Lastensuojelun arvot ja periaatteet. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu 8.4.2012] Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mitaonlastensuojelu/arvojaperiaatteet/>
- Lääkäriliitto. 2008. Suomen lääkäriliiton kannanotto alkoholihaittojen vähentämiseksi. 12.5.2008. [viitattu 20.4.2012] Saatavissa: <http://www.laakariliitto.fi/uutiset/kannanotot/alkoholi.html>
- Lönnqvist, J. 2008. Nuorten päihteiden käyttöön tulee puuttua. Lääkärilehti. 40/2008. [viitattu 22.11.2012] Saatavissa: <http://www.fimnet.fi/cgi-cug/brs/artikkeli.cgi?docn=000030815>
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.
- Mitä on avohuolto?. 2012. Ensi- ja turvakotien liitto ry. [viitattu 4.11.2012] Saatavissa: http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/asiaa_lastensuojelusta/mita_lastensuojelussa_tapahtuu/mita_on_avohuolto/
- Mitä on lastensuojelu?. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu 8.4.2012] Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Nuorten päihdemittarin käyttö. 2012. Kymenlaakson sairaanhoitopiiri / Hoitoketjuryhmä. Käypä hoito. [viitattu 8.11.2012] Saatavissa: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/naytaartikkeli/tunnus/nix00487>
- Ollila, H. 2011. Nuorten tupakkariippuvuus ja sen arviointi. Duodecim. 29.12.2011. [viitattu 21.4.2012] Saatavissa: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/naytaartikkeli/tunnus/nix01826#R8>

Pietilä, A-M & Pirskanen, M. 2010. Toimintamalleja nuoren ja terveystieteen ammattilaisen kohtaamisessa – tavoitteena päihitteettömyyden edistäminen. Teoksessa Pietilä A-M. (toim.) 2010. Terveystieteen edistäminen teorioista toimintaan. WSOYpro Oy.

Pirskanen, M. 2007. Nuorten päihitteettömyyden edistäminen. Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon. Väitöskirja. Kuopion yliopisto: Hoitotieteen laitos. [viitattu 22.11.12] Saatavissa: <http://www.uku.fi/vaitokset/2007/isbn978-951-27-0379-1.pdf>

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Tammi.

Päihitteiden sekakäyttö. 2005. Päihdelinkki. [viitattu 8.4.2012] Saatavissa: <http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/113-monipaihteisyys>

Raisamo, S., Pere, L., Lindfors, P., Tiirikainen, M. & Rimpelä, A. 2011. Nuorten terveystapatutkimus 2011. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihitteiden käyttö 1977–2011. Sosiaali- terveystieteen ministeriön raportteja ja muistiota 2011:10. Helsinki. [viitattu 21.4.2012] Saatavilla: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3320152&name=DLFE-16067.pdf

Raitasalo, K., Huhtanen, P., Miekka, M. & Ahlström, S. 2012. Nuorten päihitteiden käyttö Suomessa 1995–2011 ESPAD-tutkimusten tulokset. Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 59/2012. Tampere. [viitattu 8.11.2012]. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90753/URN_ISBN_978-952-245-735-6.pdf?sequence=1

Repo, K. 2009. Lapsiperheiden arki. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. 18.12.2009. Tampere. [viitattu 8.4.2012] Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7919-9.pdf>

Räty, T. 2007. Uusi lastensuojelulaki. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sauro, S. 2012. Toiminnanjohtaja. Lastensuojelun keskusliitto. Huomenta Suomi. MTV 3. Haastattelu. 21.2.2012.

Sijaishuolto. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti. [viitattu 10.4.2012]
Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/)

Tammi, T., Aalto, M. & Koski-Jännes, A. (toim.) 2009. Irti päihdeongelmista.
Helsinki: Edita.

Tanhua, H., Virtanen, A., Knuutti, U., Leppo, A & Kotovirta, E. 2011.
Huumeilanne Suomessa 2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti
62/2011. Tampere. [viitattu 20.4.2012] Saatavissa: [http://www.thl.fi/thl-](http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7b3a668f-2958-4d9d-bd6f-a57a176cb0ec)
[client/pdfs/7b3a668f-2958-4d9d-bd6f-a57a176cb0ec](http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7b3a668f-2958-4d9d-bd6f-a57a176cb0ec)

Taskinen, S. 2008. Lastensuojelulaki (417/2007). 65. Vaajakoski. Gummerus
Kirjapaino Oy.

Terho, P. 2001. Huumeongelma koulussa. Lääkärin käsikirja. Kustannus oy
Duodecim. [viitattu 20.4.2012] Saatavissa:
[http://www.terveysportti.fi.aineistot.phkk.fi/dtk/ltk/koti?p_](http://www.terveysportti.fi.aineistot.phkk.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=ykt00679&p_haku=huumeiden%20k%E4ytt%F6)
[artikkeli=ykt00679&p_](http://www.terveysportti.fi.aineistot.phkk.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=ykt00679&p_haku=huumeiden%20k%E4ytt%F6)
[haku=huumeiden%20k%E4ytt%F6](http://www.terveysportti.fi.aineistot.phkk.fi/dtk/ltk/koti?p_artikkeli=ykt00679&p_haku=huumeiden%20k%E4ytt%F6)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Helsinki: Tammi.

Vierola, H. 2010. Tyttöjen ja naisten tupakkatietokirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Vilpas, H. 2008. Nuorten tupakointi. Sosiodemokrafisten ja äitiin liittyvien
tekijöiden yhteys nuorten tupakointii sekä tupakoinnin yhteys päihteiden
käyttöön. Pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. [viitattu 22.11.2012]
Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu02347.pdf>

LIITTEET

Liite 1

Lastensuojelulaitokselle arviointi nuorten omasta päihteiden käytöstä

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelemme Lahden ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden sairaanhoitajiksi. Haemme tutkimuslupaa opinnäytetyötä varten lastensuojelulaitokseen. Tutkimuksen tarkoituksena on tehdä arviointimittari lastensuojelulaitokselle, jossa haastattelemme lapsia ja nuoria tekemällämme haastattelulomakkeella. Tarkoituksena on haastatella kaikki lastensuojelulaitoksessa asuvat lapset ja nuoret.

Tutkijoina sitoudumme noudattamaan tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojaan liittyviä ohjeita muun muassa salassapitosopimukset. Tutkimuksessa ei tule ilmi lasten ja nuorten henkilötietoja. Tutkimuksen aineisto tullaan hävittämään, kun tutkimus on valmis.

Luovutamme yhden kappaleen toimeksiantajalle, jotta he voivat tulevaisuudessa käyttää tutkimuksesta saatuja tietoja hyödyksi.

Lahdessa 17.1.2012

Tutkimuksen tekijä
Sarah Rajamäki

Tutkimuksen tekijä
Saara Parrila

Ohjaava opettaja

Toimeksiantaja, yhteyshenkilö

KYSELYLOMAKE PÄIHTEIDEN KÄYTÖSTÄ

Tässä kyselylomakkeessa selvitetään nuorten päihteiden käyttöä.

Päihteillä tarkoitetaan alkoholia, huumausaineita, liuotainaineita, lääkkeitä ja muita aineita.

Myös tupakan ja nuuskan jatkuva käyttö katsotaan päihteisiin kuuluvaksi.

1. Olen sukupuoleltani

☐	Tyttö
☐	Poika

2. Olen iältäni

☐	13–14-vuotias
☐	15–16-vuotias
☐	17–18-vuotias

3. Seuraavassa osiossa on lueteltu erilaisia adjektiveja. Laita rasti ruutuun niiden sanojen kohdalle, jotka mielestäsi kuvaavat sinua.

☐	iloinen
☐	kärsivällinen
☐	ahdistunut
☐	surullinen
☐	sosiaalinen
☐	yksinäinen
☐	viisas
☐	tarkka
☐	ahne
☐	huolimaton
☐	hauska
☐	jännittänyt
☐	ylpeä
☐	laiha
☐	pohdiskellevä
☐	puheliias
☐	tyhmä
☐	mielenkiintoinen
☐	luova

☐	riippuvainen
☐	epätoivoinen
☐	huumorintajuinen
☐	älykäs/fiksu
☐	kekseliäs
☐	väsänyt
☐	ilkeä
☐	pinnallinen
☐	hyväntuulinen
☐	epävarma
☐	vastuuntuntoinen
☐	vakava
☐	vilkas
☐	toimelias
☐	ihana
☐	hiljainen
☐	filosofinen
☐	ujo

☐	ahkera
☐	lihava
☐	inhottava
☐	äänekäs
☐	ruma
☐	kiltti
☐	laiska
☐	määräilevä
☐	ystävällinen
☐	kätevä
☐	valehtelija
☐	hassu
☐	reilu
☐	kova
☐	vaikea/outu
☐	pelokas
☐	ilkeä
☐	sulkeutunut

4. Tupakoitko?

- En
 Kyllä

Kuinka monta savuketta päivässä
keskimäärin?

---

5. Käytätkö nuuskaa?

- En
 Kyllä

6. Mistä olet ensisijaisesti saanut tietää päihteistä?

---

7. Minkä ikäisenä olet aloittanut päihteiden käytön ja millä päihteellä?
Mainitse ainakin kaksi päihdettä.

En käytä päihteitä

8. Rastita mitä seuraavista päihteistä ja huumausaineista käytät tällä hetkellä?

- En käytä
 Alkoholi
 Subutex
 Tupakka
 Lääkkeet
 Sekakäyttö
 Opiaatit

- Kannabis
 Amfetamiini
 Heroiini
 Ekstaasi
 LSD
 Jotain muuta, mitä?

---

9. Mitä edellä mainituista päihteistä ja huumeaineista olet kokeillut ennen laitokseen tuloa?

---

10. Onko sinulla ystäviä, jotka käyttävät huumeaineita?

- Ei ole
- 1 henkilö
- 2-5 henkilöä
- Useampi kuin kuusi henkilöä

11. Arvioi omaa päihteiden käyttöäsi, kuinka paljon olet käyttänyt päihteitä viimeisen vuoden aikana?

- En käytä
- 1-3 kertaa
- 4-6 kertaa
- Kerran kuukaudessa
- Pari kertaa kuukaudessa
- Kerran viikossa tai useammin

12. Kuinka monta annosta juot alkoholia kerrallaan?

- En käytä alkoholia
- 1-2 annosta
- 3-4 annosta
- 5-7 annosta
- 8-10 annosta
- yli 10 annosta

13. Rastita seuraavista asioista ne, joita olet tehnyt päihtyneenä.

☐ sammunut	☐ varastanut
☐ satuttanut itseäni	☐ ollut seksisuhteessa, jota katunut
☐ satuttanut toista	☐ menettänyt muistini
☐ kuljettanut ajoneuvoa	☐ karannut
☐ rikkonut omaisuutta	☐ en ole joutunut vaikeuksiin

15. Onko päihteiden käyttösi vaikuttanut koulun käyntiin?

- Ei ole
- Kerran
- 2-4 kertaa
- 5 kertaa tai useammin

16. Käytätkö päihdyttäviä aineita, kun pääset laitoksesta kotilomille?

- Aina
- Silloin tällöin
- En käytä

17. Rastita seuraavista asioista. Mihin tarkoitukseen ensisijaisesti käytät päihteitä?

- Hauskanpitoon
- Rentoutumiseen
- Kaveritkin käyttävät
- Pahaan oloon

- Humalan vuoksi tai saadakseni pääni sekaisin
- Tai jonkin muun syyn vuoksi, minkä?

---

18. Mistä saat rahaa päihteisiin?

---

19. Mistä ensisijaisesti saat hankittua alkoholia?

- Vanhemmilta
- Sisaruksilta
- Kavereilta
- Kaupasta
- Alkosta
- Huoltoasemalta
- Jostain muualta

20. Oletko rahallisesti velkaa jollekin?

- En
- Kyllä

21. Mitä mieltä olet laitoksen rangaistusperiaatteesta, jos jätät kiinni päihteiden käytöstä?

---

22. Rikkoessasi talon sääntöjä, niin haittaako sinuun kohdistuva rangaistus?

- En välitä rangaistuksesta
- Mietin seuraamusta teostani
- Ajattelen mahdollista rangaistusta, mutta teen mitä haluan
- Pyrin toimimaan talon sääntöjen mukaisesti

23. Aiotko käyttää alkoholia tai huumeita säännöllisesti aikuisiällä?

- En
- Kyllä
- En tiedä

24. Kerro omin sanoin, mitä haluat tulevaisuudessa tehdä?

Liite 3

Erilaisten alkoholijuomien annoskoot

0,5 l pullo keskiolutta tai siideriä	1,5 annosta
Sikspäkki (6 kpl 3-kaljaa)	6 annosta
Mäyräkoira (12 kpl 3-kaljaa)	12 annosta
0,75 l pullo mietoa viiniä	6 annosta
2 l hanapakkaus mietoa viiniä	16 annosta
3 l hanapakkaus mietoa viiniä	24 annosta
0,5 l pullo väkevää viinaa	13 annosta